

DIAGNOZA

II. ZEWNĘTRZNE UWARUNKOWANIA WPLYWAJĄCE NA KSZTAŁTOWANIE KIERUNKÓW ROZWOJU GMINY

1. Zadania dla realizacji polityki przestrzennej w gminie Ręčno wynikające z programów wyższego rzędu.

Do uwarunkowań oraz kierunków działań przestrzennych mających znaczenie w kształtowaniu kierunków rozwoju gminy należą m. in. zadania wynikające z planów i programów wyższego rzędu.

Opracowaniami, których kierunki rozwoju powinny być uwzględnione w „Studium...” gminy Ręčno są:

- Strategia rozwoju województwa łódzkiego,
- Plan zagospodarowania przestrzennego województwa łódzkiego,
- Strategia rozwoju (byłego) województwa piotrkowskiego,
- Program ochrony Sulejowskiego Parku Krajobrazowego,
- Wojewódzki program „Pilica”.

Strategia rozwoju województwa łódzkiego została uchwalona przez Sejmik Województwa Łódzkiego uchwałą nr XXIII/286/2000 z dnia 26 września 2000 r. **Plan zagospodarowania przestrzennego województwa łódzkiego** jest opracowaniem z zakresu zagospodarowania przestrzennego przenoszącym ustalenia koncepcji polityki przestrzennej kraju na obszar gminy.

Za główne zadania i kierunki działania gminy Ręčno w wymienionych opracowaniach uznano:

1. Makroregionalne uwarunkowania rozwoju

Gmina Ręčno zakwalifikowana jest do strefy wielofunkcyjnych przekształceń obszarów wiejskich – podstrefy zielonego rozwoju, która obejmuje podstawowe elementy systemu ekologicznego województwa. Są to tereny o najwyższych walorach przyrodniczych i krajobrazowych. W obrębie podstrefy zielonego rozwoju dominuje nadrzędność polityki ekologicznej w całym systemie zagospodarowania przestrzennego, między innymi poprzez:

- ochronę i rewaloryzację środowiska przyrodniczego i dziedzictwa kulturowego,
- zrównoważony rozwój różnorodnych form wypoczynku, turystyki i sportu, zgodny z chłonnością terenu oraz w nawiązaniu do tradycyjnych form zabudowy i odrębności regionalnej,
- rozwój rolnictwa ekologicznego i agroturystyki.

Obszar gminy zakwalifikowano również do tzw. „kręgu zewnętrznego” w zakresie rozwoju turystyki i rekreacji. W ramach tego kręgu znajdują się obszary rozwoju funkcji edukacyjno - poznawczej oraz wypoczynkowo – rekreacyjnej, zlokalizowane wzdłuż największych rzek województwa, w tym Pilicy oraz w obrębie parków krajobrazowych.

Ze względu na powyższe predyspozycje rozwojowe gminy, za najważniejsze zadanie w zakresie zagospodarowania przestrzennego projekt planu zagospodarowania przestrzennego województwa łódzkiego uznaje zachowanie odpowiednich proporcji między terenami zurbanizowanymi a obszarami biologicznie czynnymi tak, aby atrakcyjność terenów przyrodniczych nie uległa degradacji, a walory krajobrazowe obszaru gminy nie zostały zatracone w wyniku chaotycznych działań urbanizacyjnych.

1.2 Uwarunkowania rozwoju wynikające ze stanu środowiska przyrodniczego i kulturowego.

- gmina posiada niezbyt korzystne warunki przyrodnicze do produkcji rolniczej. Wartość wskaźnika jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej IUNG wynosi 55,4 w skali 100 punktowej (dla województwa łódzkiego wskaźnik IUNG wynosi 62,6 pkt., dla kraju 66,6 pkt.),
- lesistość gminy jest znaczna i wynosi 36,6%,
- niemal cały obszar gminy leży w otulinie Sulejowskiego Parku Krajobrazowego,
- w północno-wschodniej części gminy znajduje się Sulejowski Park Krajobrazowy obejmujący 14,5% jej powierzchni,
- występują dwa rezerwaty przyrody Wielkopole (nadleśnictwo Piotrków Trybunalski, Leśnictwo Stobnica) i Jawora (nadleśnictwo Radomsko, Leśnictwo Bąkowa Góra), ponadto wyodrębniono 40 użytków ekologicznych,
- w części środkowo – zachodniej gminy, również na terenie gminy Łęki Szlacheckie, znajduje się złożo kamienia drogowego i budowlanego,
- występuje park zabytkowy w Bąkowej Górze,
- występuje park wiejski we wsi Majkowice,
- istnieją obiekty kubaturowe dziedzictwa kulturowego, spośród których do najważniejszych należą: zespół kościoła parafialnego p.w. Świętej Trójcy (kościół, dzwonnica) w Bąkowej Górze z I poł. XVIII w., ruiny zamku w Bąkowej Górze z XIV – XV w., ruiny zamku Surdęga w Majkowicach z drugiego ćwierćwiecza XVI w., kościół parafialny p.w. Świętego Stanisława Biskupa w Ręcznie z pocz. XIX w. i zakrystia z końca XIX w.,
- występuje znaczna liczba stanowisk archeologicznych.

1.3. Uwarunkowania komunikacyjne i infrastruktury technicznej.

- w południowej części gminy przebiega trasa projektowanej linii WN 400 kV Rogowiec – Kielce,
- wyznaczony został przebieg projektowanego gazociągu ze stacją redukcyjną w Ręcznie, z odgałęzieniem wzdłuż drogi wojewódzkiej nr 742 w kierunku północnym,

- przez teren gminy przebiega droga wojewódzka na 742. W okresie perspektywicznym, w związku z proponowaną w projekcie planu zagospodarowania przestrzennego województwa łódzkiego realizacją mostu na rzece Pilicy (w rejonie Skotnik), należy liczyć się z podwyższeniem kategorii drogi powiatowej na drogę wojewódzką. Należy maksymalnie ograniczyć możliwość lokalizacji terenów zainwestowania wzdłuż tej drogi, co przyczyni się do zabezpieczenia płynności ruchu komunikacji kołowej na całym jej przebiegu.

2. Propozycje do programu zadań.

2.1. Inwestycje ponadlokalne o znaczeniu krajowym:

- budowa linii energetycznej WN 400 kV Rogowiec – Kielce.

2.2. Inwestycje ponadlokalne o znaczeniu wojewódzkim:

- podwyższenie kategorii drogi powiatowej Ręczno – Łęg Ręczyński - Skotniki na drogę wojewódzką, z budową mostu na rzece Pilicy,
- modernizacja drogi wojewódzkiej nr 742,
- budowa gazociągu Przedbórz – Ręczno – Łęczno – Sulejów.

Ponadto gmina Ręczno objęta jest Wojewódzkim programem Pilica, który chroni zlewnię górnej części rzeki Pilicy poprzez projektowaną sieć kanalizacyjną i oczyszczalnie ścieków. W ramach programu projektowane są m. in. oczyszczalnie ścieków w Ręcznie oraz we wsiach Placówka i Będzyn.

Strategia rozwoju województwa piotrkowskiego opracowana została w 1998 r. przez Urząd Wojewódzki w Piotrkowie Trybunalskim, przy współfinansowaniu ze środków Unii Europejskiej – Programu Phare, w ramach Programu „Rapid”. Na podstawie diagnozy stanu istniejącego określono plan strategiczny z okresem planowania do roku 2002 oraz misję województwa, czyli opis wizji województwa i głównych pól jego działalności w przyszłości – w perspektywie do roku 2020.

Główne zadania dla gminy Ręczno wynikające ze Strategii rozwoju województwa piotrkowskiego to przede wszystkim:

- egzekwowanie zakazów i nakazów w obszarach chronionych;
- stosowanie w planach zagospodarowania przestrzennego barier dla lokalizacji produkcji uciążliwej dla środowiska;
- stymulowanie działań zapobiegających zanieczyszczeniu wód;
- działania na rzecz powstrzymania degradacji gleb;
- stymulowanie stopniowego ograniczania małej emisji poprzez propagowanie korzystania z nowych oraz niekonwencjonalnych źródeł energii;
- zwiększanie zasobów wód powierzchniowych (realizacja programu małej retencji);
- stymulowanie i propagowanie wykorzystywania nowej generacji materiałów budowlanych o wysokich wskaźnikach izolacji oszczędzających ciepło.
- tworzenie preferencji dla indywidualnych właścicieli w celu zalesień gruntów nieprzydatnych do produkcji rolniczej;
- poprawę stanu technicznego wyposażenia obiektów oświatowych i administracyjnych;
- wspieranie ochrony istniejących oraz tworzenie nowych miejsc pracy;

- tworzenie programów edukacyjnych dla bezrobotnych;
- stymulowanie rozwoju obszarów wiejskich poprzez:
 - wspieranie inicjatyw na obszarach wiejskich,
 - tworzenie warunków do podnoszenia dochodowości produkcji rolniczej,
 - stymulowanie i wspieranie działań w kierunku podwyższenie standardów jakościowych produktów rolno spożywczych,
 - pomoc w rozwijaniu bazy handlowo-zaopatrzeniowej,
 - stymulowanie i wspieranie rozwoju oświaty i doradztwa rolniczego,
- wzmacnianie polityki rozwoju regionalnego;
- stymulowanie rozwoju małych i średnich firm;
- rozwój infrastruktury technicznej.

Za główne cele strategiczne województwa w opracowanej strategii rozwoju województwa piotrkowskiego uznano m. in.:

w zakresie potencjału ekologicznego:

- zwiększenie czystości atmosfery, wód powierzchniowych, podziemnych oraz powierzchni ziemi,

w zakresie rolnictwa i obszarów wiejskich:

- podwyższenie poziomu życia na obszarach wiejskich,
- zwiększenie efektywności gospodarki rolnej.

w zakresie rynku pracy:

- ograniczenie rozmiarów bezrobocia,

w zakresie infrastruktury technicznej:

- uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej,
- zwiększenie dostępności gazu ziemnego,
- obniżenie wskaźnika zużycia energii cieplnej i wody,
- obniżenie kosztów produkcji energii cieplnej, produkcji wody i oczyszczania ścieków,

w zakresie infrastruktury komunikacyjnej:

- ulepszenie stanu technicznego i ilościowego sieci dróg,
- szeroka dostępność usług telekomunikacyjnych,
- rozwój informatycznych systemów komunikacyjnych,

w zakresie budownictwa

- rozwój indywidualnego budownictwa mieszkaniowego,
- stworzenie systemu budowy mieszkań,

w zakresie handlu i usług:

- wysoka jakość oraz duża różnorodność oferty usług handlowych i bytowych,

w zakresie turystyki:

- rozwinięte na wysokim poziomie, różnorodne usługi związane z rekreacją i wypoczynkiem,
- wysoki standard obiektów obsługi ruchu turystycznego.

Program Pilica jest jednym z programów wojewódzkich, poprzez które, zgodnie z art. 11 p. 3 ustawy o samorządzie województwa, jest realizowana strategia rozwoju województwa łódzkiego”. Program został zatwierdzony uchwałą nr XXXVI/438/2001 Sejmiku Województwa Łódzkiego z dnia 27 listopada 2001 r. **Główne cele programu** to poprawa wody w rzece Pilicy i Zalewie Sulejowskim oraz wspieranie rozwoju gospodarczego

na obszarze Nadpilicza. Zadania programu obejmują przedsięwzięcia z zakresu budowy i modernizacji oczyszczalni ścieków i sieci kanalizacyjnych, budowy systemów ochrony przed zanieczyszczeniami powierzchniowymi, organizacji systemu zagospodarowania odpadów stałych oraz zagadnienia „małej retencji”. W programie zaplanowano również zadania wspierające rozwój przedsiębiorczości, a zwłaszcza turystyki i rekreacji oraz zadania prowadzące do uporządkowania gospodarki przestrzennej.

- **Priorytety programu Pilica**
 - poprawa stanu środowiska na terenie dorzecza Pilicy oraz ochrona zdrowia ludności,
 - stymulowanie rozwoju gospodarczego zwłaszcza w zakresie małych i średnich przedsiębiorstw,
 - obniżenie poziomu bezrobocia, szczególnie na terenach wiejskich.

- **Cele Programu Pilica.**
 - poprawa czystości wód Zbiornika Sulejowskiego i rzeki Pilicy do parametrów klasy I,
 - stworzenie obszaru przyjaznego człowiekowi przy zachowaniu walorów krajobrazowych,
 - rozwój małych i średnich przedsiębiorstw w zakresie turystyki i rekreacji,
 - rozwój agroturystyki na obszarach wiejskich,
 - racjonalne zagospodarowanie przestrzeni wokół Zbiornika Sulejowskiego.

- **Działania Programu Pilica**
 - ochrona wód przed zanieczyszczeniami obszarowymi i liniowymi,
 - rozwój agroturystyki na obszarach wiejskich,
 - rozwój małej retencji jako jednego z podstawowych elementów kształtujących zasoby wodne,
 - rozwój małych i średnich przedsiębiorstw w zakresie turystyki i rekreacji,
 - rozwój otoczenia biznesu,
 - efektywny system pozyskiwania inwestorów komercyjnych.

Plan Ochrony Sulejowskiego Parku Krajobrazowego został sporządzony w czerwcu 1998 r. i zatwierdzony przez Wojewodę Piotrkowskiego rozporządzeniem nr 8/98 z dnia 9 grudnia 1998 r. Jest to plan zrównoważonego rozwoju na obszarze Parku i jego otuliny, który tym samym obowiązuje na niemal całym obszarze gminy Ręczno.

Podstawowym przesłaniem planu ochrony jest ochrona najwyższych wartości przyrodniczych i kulturowych. Plan zakłada utrzymanie istniejących rezerwatów przyrody, utworzenie nowych rezerwatów i zespołów przyrodniczo – krajobrazowych. Zakłada także wyposażenie parku i jego otuliny w infrastrukturę techniczną. Ustala zasady ochrony lasów wodochronnych i glebochronnych, postuluje wprowadzenie dolesień na gruntach marginalnych. Zakłada eliminację niezgodnej z miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego zabudowy letniskowej. Zakłada on ponadto funkcję edukacyjną parku i rozwój turystyki krajoznawczej, wyznacza trasy spacerowe, krajobrazowe i dydaktyczne.

Plan Ochrony Sulejowskiego Parku Krajobrazowego ustala następujące, obowiązujące na całym obszarze gminy Ręczno, podstawowe zasady ochrony dla poszczególnych elementów środowiska przyrodniczego.

Zasoby wodne

- poprawa stanu czystości wód powierzchniowych, m. in. poprzez realizację Wojewódzkiego Programu Pilica,
- szczególna ochrona przed zanieczyszczeniami wód podziemnych.

Ekosystemy leśne

- zachowanie i powszechna ochrona lasów,
- trwałość utrzymania lasów i ciągłość ich użytkowania,
- powiększanie zasobów leśnych.

Lądowe ekosystemy nieleśne

- ochrona muraw poprzez ograniczanie naturalnej sukcesji innych zespołów roślinnych,
- ochrona zbiorowisk łąkowych i mokradłowych, pozostających w użytkowaniu rolniczym poprzez ekstensywne użytkowanie tych zbiorowisk roślinnych.

Szczegółowe zasady ochrony zostały omówione w rozdziale „Środowisko przyrodnicze” (podrozdz. Walory przyrodnicze i obszary chronione).

Według przepisów ustawy z dnia 16 października 1991 r. o ochronie przyrody potwierdzonych ustawą z dnia 7 lipca 1994 r. o zagospodarowaniu przestrzennym ustalenia planu ochrony są wiążące przy sporządzaniu planów zagospodarowania przestrzennego.

2. Uwarunkowania wynikające z miejsca i roli gminy Ręčno w strukturach ponadlokalnych

Gmina Ręčno położona jest w województwie łódzkim, w południowej części powiatu piotrkowskiego w odległości ok. 30 km od Piotrkowa Trybunalskiego i 45 km od Radomska. Jej najbliższymi sąsiadami są: od północy gmina Sulejów, od wschodu gmina Aleksandrów i Przedbórz (granicę stanowi rzeka Pilica), od południa gmina Masłowice, od strony zachodniej Łęki Szlacheckie i Rozprza.

Powierzchnia gminy wynosi 89,21 km², co stanowi ponad 6% powierzchni powiatu. Gminę ogółem zamieszkiwało w 2000 r. osób (4,2% ludności powiatu), gęstość zaludnienia wynosi niespełna 43 os/km² (średnio w powiecie 65 os/km²). W jej granicach wydzielono 14 sołectw. Funkcje centralne w gminie pełni wieś Ręčno. Na terenie gminy można wyróżnić trzy zespoły siedliskowe o większym zainwestowaniu, stanowiące jednocześnie ośrodki ciężenia społecznego i gospodarczego. Są to: Ręčno, Bąkowa Góra i Stobnica.

Ważną rolę w rozwoju gminy odgrywają uwarunkowania przyrodnicze: słabe gleby, urozmaicona rzeźba powierzchni, sąsiedztwo rzeki Pilicy, znaczny stopień zalesienia obejmujący ponad 36 % powierzchni gminy. Unikatowe zasoby przyrodnicze i krajobrazowe: wzniesienia z punktami widokowymi, wydmy, jary, wąwozy, wychodnie skał, korytarz ekologiczny tworzony przez parki krajobrazowe oraz znaczny potencjał dziedzictwa kulturowego, predestynują gminę do rozwoju funkcji rekreacyjnej i turystycznej. Obecnie dominującą funkcją gminy Ręčno jest gospodarka rolna, która dla ponad 90% ludności stanowi główne źródło utrzymania. Jednocześnie występuje duże bezrobocie agrarne, znaczne rozdrobnienie i niska towarowość rolnictwa. W gminie brak ponadto alternatywnych źródeł

dochodów dla pracujących w rolnictwie. Nie ma także znaczących przejawów działalności o charakterze przemysłowym.

Na omawianym terenie nie ma istotnych elementów infrastruktury technicznej o znaczeniu ponadlokalnym. Spośród ważnych i planowanych wymienić należy projektowaną linię wysokiego napięcia WN 400 kV Rogowiec – Kielce a także projektowany gazociąg wysokoprężny ze stacją redukcyjną w Ręcznie. Realizacja tych inwestycji poprawi warunki rozwoju gminy.

Na układ drogowy gminy wpływ ma rzeka Pilica, która jako bariera komunikacyjna narzuca południkowy, równoległy do biegu rzeki, kierunek dróg. Główną osią komunikacyjną gminy jest droga krajowa nr 742 stanowiąca fragment najkrótszego połączenia Łodzi z Krakowem. Przez gminę nie przebiega linia kolejowa. Najbliższa stacja znajduje się w Czermnie (gm. Fałków) i Gorzkowicach (gm. Gorzkowice).

Gmina Ręczno jest jedną z najmniejszych gmin wiejskich powiatu piotrkowskiego zarówno pod względem powierzchni ogólnej, liczby ludności i gęstości zaludnienia.